

Når kultur, børnesyn og handicapforståelse mødes

Kulturforståelse i specialpædagogisk praksis

Specialpædagogisk Landskonference

den 21. september 2026

Hvem er jeg – og hvorfor dette kursus?

Min faglige baggrund er kulturforståelse – koblet til de konkrete udfordringer, fagprofessionelle møder i praksis.

Henrik Kokborg

Rådgiver, underviser og kulturanalytiker

- Mere end 25 års erfaring med integration, kulturmøder og parallelsamfund
- Rådgiver og underviser fagprofessionelle, myndigheder og politikere
- Specialiseret i familiekollektivisme, hierarki, æreskultur, social kontrol og religiøse normer
- Arbejder praksisnært med, hvordan kultur påvirker adfærd, opdragelse, samarbejde, motivation, kommunikation mv.

Min opgave er at tilføre kulturforståelse, der kan styrke fagprofessionelles faglighed og kvalificere arbejdet i praksis.

Når forældresamarbejdet bliver svært

Hvad kan ligge bag?

- Forældrene genkender ikke den faglige vurdering
- Udredning eller diagnose mødes med modstand
- Forældrene har andre forventninger til barnets udvikling
- Aftaler bliver ikke omsat til handling
- "Kritik" af barnets adfærd opleves som angreb på familien
- Angst for sladder og rygtedannelser
- Angste fordi familie og netværk vil reagere

Forståelse før handling

Før vi vælger vores tilgang og indsats, må vi forstå den sammenhæng, som forældrenes reaktioner og valg udspringer af.

Viden om kulturforskelle er vigtig i jeres arbejde

Når vi møder andre mennesker, gør vi det altid ud fra vores egne erfaringer, normer og værdier.

Man kan sige, at vi alle sammen går rundt med vores egne kulturelle sko på.

De kulturelle sko er fyldt med:

- normer for hvad der er rigtigt og forkert
- værdier om familie, opdragelse og autoritet
- forventninger til samarbejde
- forestillinger om respekt, ansvar og frihed

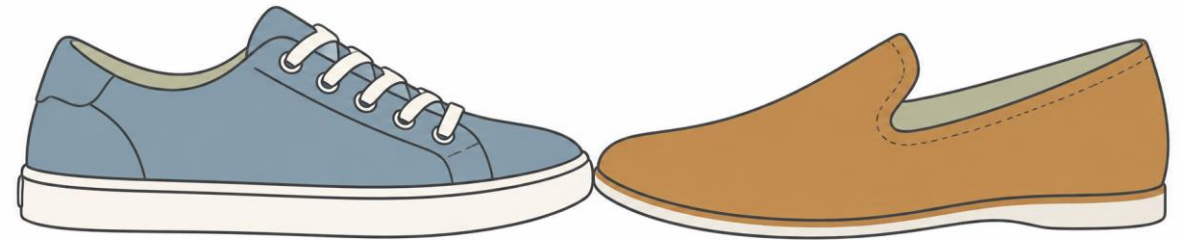
Det har stor indflydelse på den måde vi forstår andre mennesker på – og den måde vi selv handler på.

Vores faglige metoder er udviklet med udgangspunkt i vores egne kulturelle sko

De metoder og indsatser, vi bruger i specialpædagogisk praksis, er udviklet i en dansk kulturel sammenhæng.

De bygger ofte på værdier som:

- individualisme
- selvstændighed
- ligeværd
- dialog og medbestemmelse
- ansvar for eget liv

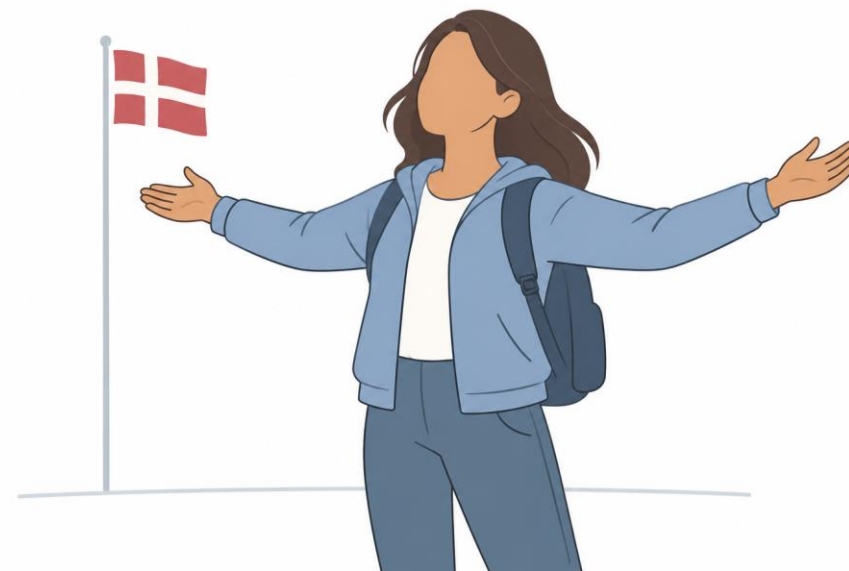
Metoderne kan derfor blive forstået anderledes af familier, der er præget af andre kulturelle værdier og normer.

Den danske kultur er stærkt individualistisk

Danmark er et af verdens mest individualistiske samfund.

Det betyder blandt andet, at vi lægger stor vægt på:

- personlig frihed
- kønsligestilling
- selvstændighed
- ansvar for eget liv
- lighed mellem mennesker
- dialog og samarbejde

Disse værdier præger også den måde, det pædagogiske arbejde er organiseret på.

Familiekollektivism

Parallelsamfund bygger på kollektivism

I mange kulturer fra Mellemøsten, Nordafrika og dele af Asien er familien i centrum og udgør det sociale- og økonomiske sikkerhedsnet.

Her spiller **slægten** en langt større rolle end individet.

Vigtige kulturelle og religiøse værdier kan være:

- stærk loyalitet over for slægten
- respekt for ældre og autoriteter
- opdelte kønsroller
- hierarkiske beslutninger i slægten
- beskyttelse af hele slægtens omdømme

Barnet opdrages til at tænke på slægtens interesser frem for egne ønsker.

Hierarki

I mange familiekollektivistiske kulturer er slægten organiseret med et tydeligt hierarki.

Det betyder typisk:

- fungerer autoritær
- ældre bestemmer over yngre
- forældre forventer lydighed
- mænd har højere status end kvinder
- autoriteter udfordres sjældent åbent
- hierarkiske samarbejdsformer
- slægten over individet

Hierarkiet er ofte meget tydelig i opdragelsen.

Æreskultur

Æreskultur spiller en vigtig rolle i parallelsamfund

I æreskulturer er familiens omdømme meget vigtigt.

Slægtens ære afhænger i høj grad af, hvordan familiens medlemmer opfører sig i forhold til de kulturelle og religiøse normer.

Det kan blandt andet handle om:

- hvad andre i miljøet vil sige og tænke
- hvordan børn opfører sig i det offentlige rum
- hvordan piger lever deres liv
- hvordan familien forvalter deres religiøse identitet
- om familien fremstår kulturel og religiøs respektabel

Ære og skam fungere derfor som en effektiv social kontrol mekanisme.

Religiøse værdier og normer

Religion kan præge synet på barnet, forældrenes ansvar og hvad der er den rette hjælp

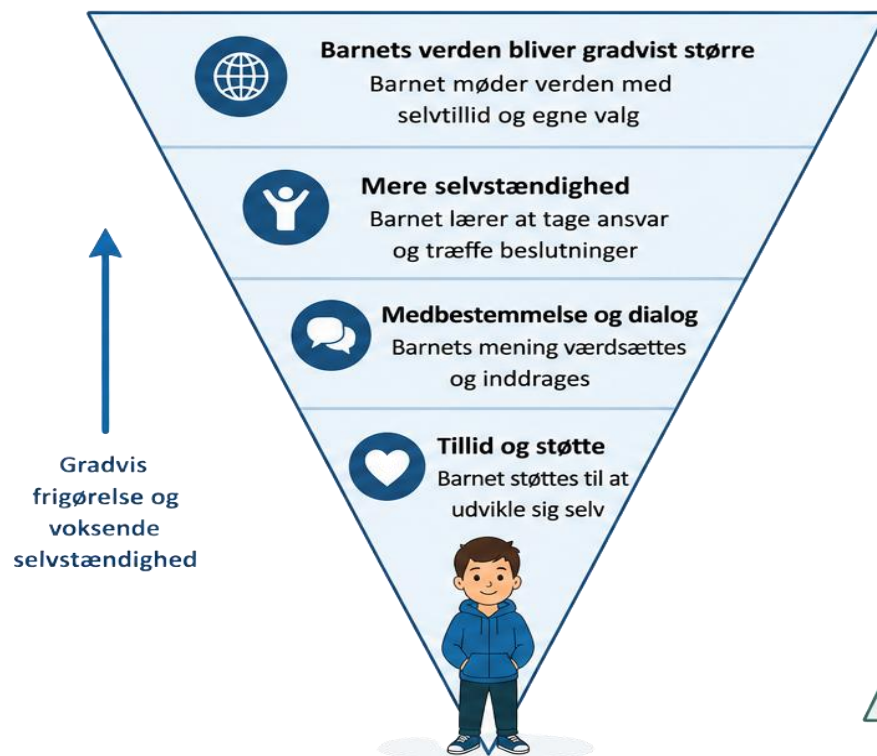
Religion kan blandt andet få betydning for:

- forklaringen på barnets vanskeligheder
- forventninger til helbredelse og udvikling
- kønsroller og ansvar i familien
- hvem familien søger råd og hjælp hos

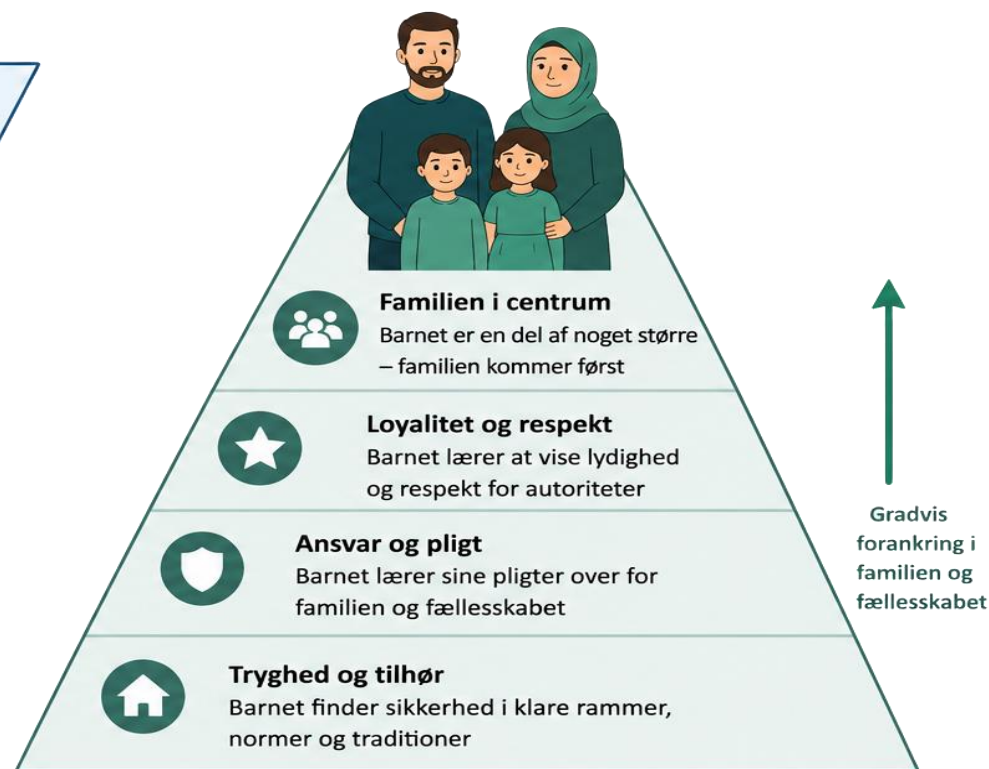

Religion virker altid sammen med kultur, familie og den konkrete situation.

To forskellige opdragelsesidealer

Målet er gradvist at gøre barnet i stand til at mestre sit eget liv og tage ansvar

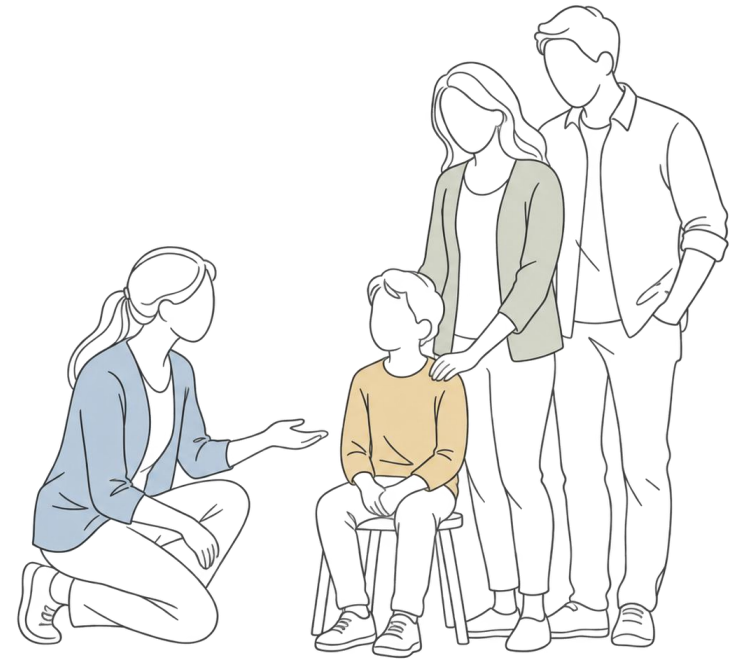
Målet er gradvist at gøre barnet til en ansvarlig del af familien og fællesskabet

Når barnet har et handicap

Forskelle i børnesyn og opdragelse forsvinder ikke bare, fordi barnet har et handicap.

De påvirker blandt andet forventningerne til barnets selvstændighed, lydighed, udviklingsmuligheder og plads i familien.

Derfor kan forældrene og de fagprofessionelle se meget forskelligt på både problemet og den rette hjælp.

Handicap kan forståes på forskellige måder

Forældrene kan trække på flere forklaringer samtidig

Faglige forklaringer

- diagnose eller udviklingsforstyrrelse
- biologiske og arvelige forhold
- barnets funktionsniveau
- behov for støtte og træning

Kulturelle og religiøse forklaringer

- Guds vilje eller en prøvelse
- skæbne
- skyld eller skam
- åndelige påvirkninger
- håb om helbredelse

Når handicap forbindes med skam

Et barns handicap kan få betydning for hele familiens omdømme

Familien kan være bekymret for:

- sladder og fordømmelse i miljøet
- at blive tillagt skyld for barnets vanskeligheder
- At blive stemplet som en dårlig familie i miljøet
- familiens og søskendes fremtidige muligheder
- at barnet bliver svært at "komme af med" (gifte bort)

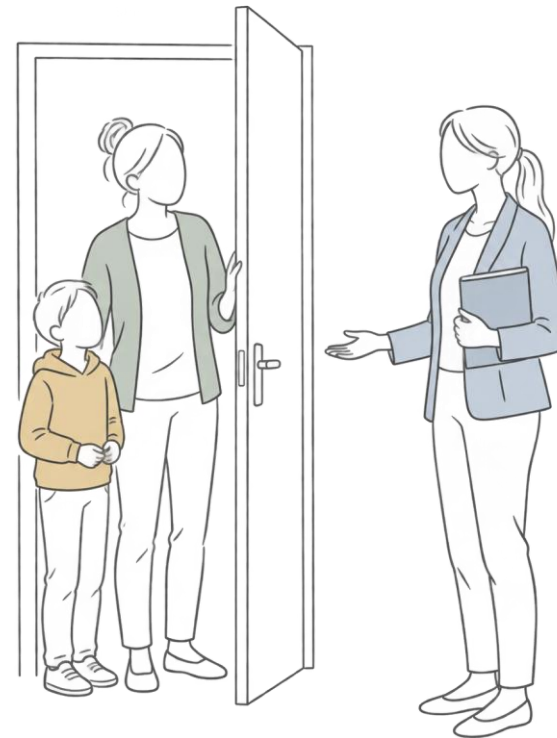

Det kan føre til fortielse, benægtelse eller modstand mod udredning og støtte.

Forståelsen får betydning for samarbejdet

Forældrenes forståelse kan påvirke:

- om de accepterer en udredning eller diagnose
- hvilke udviklingsmål de oplever som meningsfulde
- om de ønsker, at andre får kendskab til barnets vanskeligheder
- hvem de søger hjælp hos
- om aftaler og støtte videreføres i hjemmet

Modstand er derfor ikke altid modvilje mod barnet eller tilbuddet.

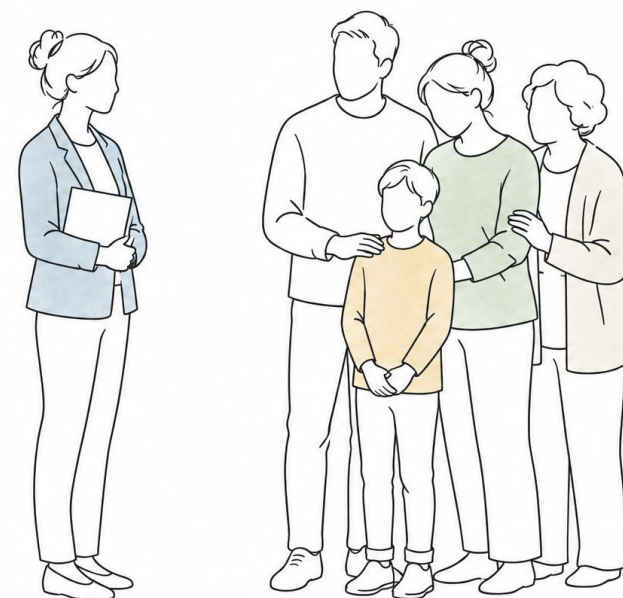
Når ”kritik” af barnet opleves som angreb på familien

”Kritik” af barnet opleves ofte som en bebrejdelse af familien

Når specialtilbuddet fortæller om problemer eller begrænsninger hos barnet, kan det opleves som angreb på hele familien.

Det kan føre til:

- stærke følelsesmæssige reaktioner
- forsvar for barnet og familien
- afvisning af den faglige vurdering
- konflikter i mødet

Forældrenes reaktion kan være et forsøg på at beskytte familiens ære og omdømme.

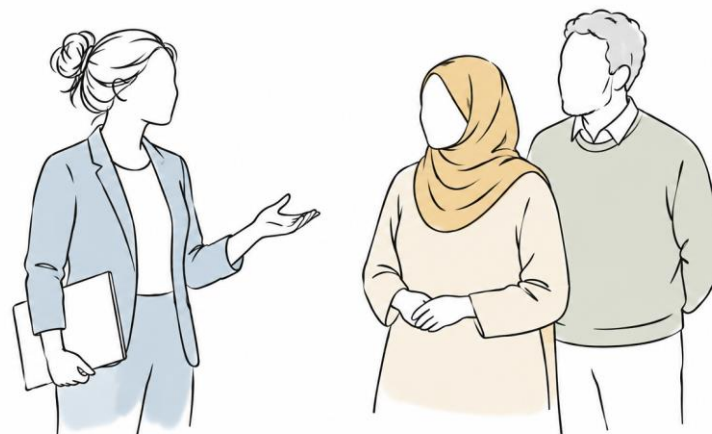
Kulturelle forskelle i kommunikation

I dansk faglig praksis lægger vi ofte vægt på:

- dialog
- direkte tale
- Italesættelse af uenigheder
- ligeværdig samtale

I æreskulturelle miljøer kan kommunikationen i højere grad handle om:

- Status og hierarki
- respekt
- harmoni

Det kan føre til misforståelser mellem specialtilbuddet og hjemmet.

Kulturelle forskelle i kommunikation

To måder at beskytte ære og fællesskab på:

Strategi 1 – Den høflige regulering

- Samtalen er venlig, respektfuld og samarbejdende
- Uenigheder udtrykkes indirekte eller slet ikke
- Følsomme emner glider ud af samtalen

Høflighed skaber ro – men sjældent afklaring

Problemet bliver ikke løst og aftaler overholdes ikke – men relationen bevares

Strategi 2 – Den anklagende regulering

- Samtalen skifter karakter
- Fokus flyttes fra problem til person

Beskyldninger:

“Det er racistisk”

“Du er islamofob”

“Du stigmatiserer os”

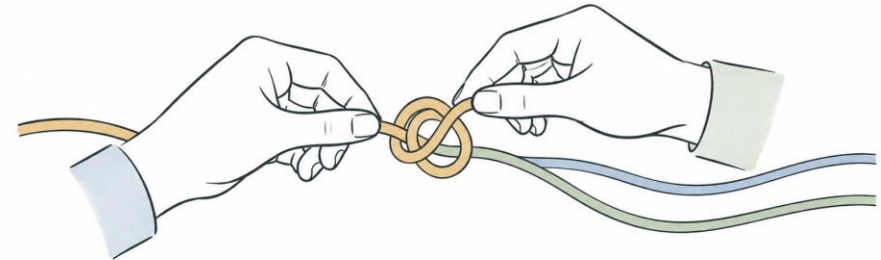
Fagpersonen sættes i forsvarsposition, og samtalen handler ikke længere om problemet

Forståelse ændrer vores handling

Første skridt er at forstå mekanismerne

Når vi forstår de mulige forklaringer:

- tager vi reaktioner mindre personligt
- vi kan stille mere præcise spørgsmål
- undgår at vi at tolke al modstand som manglende omsorg
- vi kan blive langt tydeligere i vores faglige kommunikation
- skaber tryghed i samarbejdet

Undersøg før du forklarer

Først er det vigtigt at vi forstå familiens perspektiv

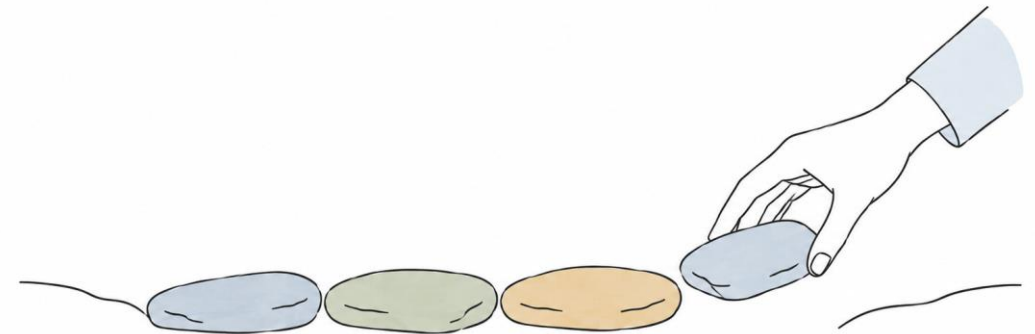
Spørg åbent:

- Hvordan forstår I selv barnets vanskeligheder?
- Hvordan vil resten af familien reagerer?
- Hvordan tænker i jeres netværk vil reagerer
- Hvad håber I, at barnet kan lære eller blive i stand til?
- Hvad bekymrer jer ved at jeres barn skal udredes eller have støtte?
- Hvem plejer I at søge råd og hjælp hos?

Fra forståelse til tydelig handling

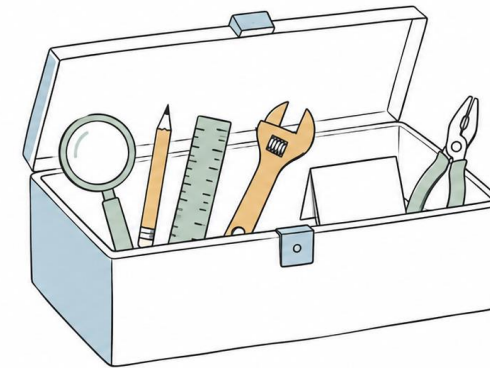
- Tag udgangspunkt i de konkrete observationer af barnet
- Forklar formålet før diagnoser og faglige begreber
- Knyt støtten til forældrenes håb for barnet, men vær realistiske
- Gør jeres rolle, ansvar og rammer meget tydelige
- Skeln mellem det, der kan forhandles, og det, der ikke kan
- Lav få, men præcise aftaler og følg op
- Husk altid at bede om, at forældrene genfortæller de aftaler I lige har lavet

Afslutning

Kulturforståelse er ikke løsningen på alt

- men kulturforståelse kan hjælpe os med at:
 - skabe tryghed i samarbejdet
 - se flere mulige forklaringer på forældrenes reaktioner
 - skelne mellem manglende forståelse og manglende vilje
 - kommunikere tydeligere om barnets behov
 - skabe et mere realistisk og bæredygtigt samarbejde

Forståelse før handling betyder, at indsatsen bygger på en mere præcis analyse.

Tak for i dag

Henrik Kokborg

Integrationsrådgiver · Kulturanalytiker · Underviser

- 42 33 09 66
- henrik@integrationsinfo.dk

MERE VIDEN OG FAGLIG INSPIRATION

integrationsinfo.dk

Her finder du viden og inspiration, som kan bruges i arbejdet med borgere i integrationsprogrammet og arbejdspligten.

- **Artikler og analyser** om kulturforståelse, ære og social kontrol
- **Kurser og faglige oplæg** for medarbejdere og faglige miljøer
- **Rådgivning og sparring** om komplekse integrationsfaglige problemstillinger

Forstå først – handl derefter